

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
РАДА МОЛОДИХ УЧЕНИХ**

***АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ПРИРОДНИЧИХ І ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ДОСЛІДЖЕННЯХ МОЛОДИХ УЧЕНИХ
«РОДЗИНКА – 2021»***

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

XXIII Всеукраїнської наукової конференції молодих учених

22 – 23 квітня 2021 року
Черкаси, Україна

Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка – 2021» / XXII Всеукраїнська наукова конференція молодих учених. – Черкаси : ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2021. – 853 с.

У збірнику матеріалів Всеукраїнської наукової конференції молодих учених «Родзинка-2021» представлено наукові праці молодих учених за такими напрямками: «Природничо-математичні та комп'ютерні науки», «Філологічні науки. Соціальні комунікації», «Психолого-педагогічні науки», «Історія. Філософія», «Юридичні науки. Інтелектуальна власність. Державне управління і соціально-політичні науки. Економіка, підприємництво, туризм, менеджмент».

Члени редакційної колегії: д. е. н., проф. **О. В. Черевко** (голова); д. і. н., проф. **С. В. Корновенко** (заст. голови); д. с.-г. н., проф. **В. Я. Білоножко**; д. ф.-м. н., проф. **А. М. Гусак**; д. пед. н., проф. **Т. М. Десятов**; д. е. н., проф. **Л. О. Кібальник**; д. філол. н., проф. **С. А. Жаботинська**; д. е. н., проф. **Н. В. Зачосова** (відповідальний секретар); д. і. н., проф. **Н. І. Земзюліна**; д. е. н., проф. **Є. М. Кирилюк**; д. б. н., проф. **В. С. Лизогуб**; д. ф.-м. н., проф. **Ю. О. Ляшенко**; д. х. н., проф. **Б. П. Мінаєв**; д. і. н., проф. **А. Г. Морозов**; д. е. н., проф. **С. Р. Пасєка**; д. філол. н., проф. **В. Т. Поліщук**; д. філол. н., проф. **О. О. Селіванова**; д. і. н., проф. **А. Ю. Чабан**; д. пед. н., проф. **В. П. Шпак**; д. психол. н., академік АПНУ, проф. **Т. С. Яценко**; к. б. н., доц. **М. Н. Гаврилюк**; к. х. н., н. с. **Н. М. Карауш-Кармазін**; к. філол. н., доц. **Л. В. Корновенко**; к. х. н., доц. **О. А. Лут**; к. пед. н., доц. **Л. А. Нечипоренко**; к. пед. н., доц. **Т. С. Нінова**; к. філол. н., доц. **Л. О. Пашіс**; к. філол. н., доц. **І. І. Погрібний**; к. б. н., доц. **С. В. Соколенко**; к. с.-г. н., доц. **О. А. Спрягайло**; к.ф.-м.н. **Татарчук Є.В.**; к. психол. н., доц. **Л. Г. Туз**; к. філол. н., доц. **Л. В. Швидка**.

Матеріали публікуються в авторській редакції. Редакція залишає за собою право технічного коригування текстів.

За дотримання права інтелектуальної власності, норм академічної доброчесності, достовірність матеріалів та обґрунтування висновків відповідають автори та їх наукові керівники.

ЗМІСТ

СЕРІЯ "ІСТОРІЯ. ФІЛОСОФІЯ"

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Богун М. Є. ДЕЙТОНСЬКІ УГОДИ 1995 Р.: ВИРШЕННЯ КОНФЛІКТУ ЧИ ЙОГО ЗАМОРОЖЕННЯ?.....	38
Верещака А. В. УТВОРЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СПІВТОВАРИСТВА ВУГІЛЛЯ І СТАЛІ.....	40
Вілецька Н. В. ГРЮНДЕРСТВО НА ТЕРИТОРІЇ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ У ХІХ СТ.....	42
Вілецька Н.В. «АБРИКОСОВИЙ ЛІС» ДУНЬ ФЕНЯ.....	43
Гоцман Н.М. ПРОГОЛОШЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СЛОВЕНІЄЮ ТА ХОРВАТІЄЮ У 1991 Р.: НЕМИНУЧІСТЬ І ЗАСОБИ ЗАХИСТУ	44
Гриценко О. С. ДРУГА АНГЛО–БУРСЬКА ВІЙНА 1899–1902 РР.....	46
Дем'яненко Д. М. РОСІЙСЬКА ІМПЕРІЯ В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТОЛІТТЯ: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК	48
Дзюра Ю. С. ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО ВЕЙМАРСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ТА ТРЕТЬОГО РЕЙХУ – РОЗВИТОК ТА ІДЕОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ.....	50
Зима А. Г. ГРЕЦЬКЕ ПИТАННЯ У ВІДНОСИНАХ МІЖ ВЕЛИКИМИ ДЕРЖАВАМИ ПІСЛЯ ЗАВЕРШЕННЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.....	52
Коваль Р. П. ЧАЙНА ЦЕРЕМОНІЯ В КИТАЇ.....	54
Ковальчук В. В. ПОТЕНЦІАЛ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ОФІЦІЙНОЇ ПРОПАГАНДИ ПРИ ВТІЛЕННІ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ ТРЕТЬОГО РЕЙХУ	56
Корнієнко С. С. ІСТОРИЧНА ДУМКА ГАЯ СВЕТОНІЯ ТРАНКВІЛЛА	57
Кравченко Д. О. ПРОГОЛОШЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ РЕСПУБЛІКИ МАКЕДОНІЯ 1991 РОКУ	59

Кузюк Д. Ю.	
ПРОТИСТОЯННЯ ХРИСТІЯНСТВА ТА ЄРЕСІ В СЕРЕДНЬОВІЧНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	61
Кузюк Д. Ю.	
ТАНЕЦЬ В ЖИТТІ ТА ТРАДИЦІЯХ ІНДУСІВ	63
Ляшенко Я. В.	
ПРОМОВА У. ЧЕРЧИЛЛЯ «М'ЯЗИ МИРУ» 5 БЕРЕЗНЯ 1946 РОКУ	65
Макаренко Т. В.	
НАУКОВЕ-ТЕХНІЧНЕ ВІДСТАВАННЯ ЯК ЧИННИК КРАХУ РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ	67
Мащенко С.І.	
ГЕЙШІ ЯК СИМВОЛ ЯПОНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ	69
Нежинська А. Д.	
СЕРПНЕВИЙ ПУТЧ 1991 Р. ТА РОЗПАД СРСР.....	71
Опарін І. К.	
ПАРТИЗАНСЬКІ ЗАГОНИ ПІВНІЧНОГО І ПІВДЕННОГО В'ЄТНАМУ У ВІЙНІ 1959–1975 РОКІВ.....	73
Орел А. С.	
ЗОЛОТИЙ НЕКРОПОЛЬ У ВАРНІ.....	75
Попов М. М.	
ЗОБРАЖЕННЯ ЗБРОЇ НА СЕРЕДНЬОВІЧНИХ МІНІАТЮРАХ.....	76
Попов М. М., Сіренченко А. С.	
ОСОБЛИВОСТІ ДИСЦИПЛІНИ ТА ІДЕОЛОГІЧНОЇ ПРОПАГАНДИ В ДЕРЖАВІ ТАЙПІН ТЯНЬГО	77
Попов М. М.	
ВПЛИВ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ НА СТАТЕВІ СТОСУНКИ У СЕРЕДНЬОВІЧЧІ.....	79
Попов М. М.	
ОЗБРОСННЯ ТА ОБМУНДИРУВАННЯ ГРЕНАДЕРІВ ІМПЕРАТОРСЬКОЇ ГВАРДІЇ .	81
Постоєнко В. С.	
ЛОЛА МОНТЕЗ – ТАНЦІВНИЦЯ ТА АВАНТЮРИСТКА ХІХ СТ.	83
Постоєнко В. С., Чистякова К. В.	
ОСВІТА ТА НАУКА В СТАРОДАВНЬОМУ ЄГИПТІ.....	84
Римарчук Я. Б.	
ВПЛИВ 2020 РОКУ НА СТАН АМЕРИКАНСЬКИХ ОНЛАЙН РІТЕЙЛЕРІВ НА ПРИКЛАДІ АМАЗОН	86

Романків А. М.	
ЯВИЩЕ ЛИЦАРСТВА ЯК ФЕНОМЕН СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ: ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ СТАНУ ЛИЦАРІВ ТА ФОРМУВАННЯ ЇХ ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКОГО ОБРАЗУ	88
Романків А. М., Чистякова К. В.	
ГОСПОДАРСЬКЕ ЖИТТЯ ТА ПОБУТ НАСЕЛЕННЯ МЕСОПОТАМІЇ: СПЕЦИФІКА РОЗВИТКУ ТА КУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ.....	90
Романчук Д.В.	
ЄВРОПЕЙСЬКА СПІЛЬНОТА З ВУГІЛЛЯ І СТАЛІ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ	92
Ростовецька Д.	
МОДА ДАВНЬОЇ ГРЕЦІЇ.....	95
Сіренченко А. С.	
ЖИТТЯ ТА ТВОРЧІСТЬ АЛЬФОНСА МУХИ.....	96
Скитиба І. В.	
ФАКТОРИ, ЯКІ ОБУМОВИЛИ СТВОРЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	98
Сопілко О. С.	
ПЛАН МАРШАЛЛА І ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КРАЇН ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ	100
Сухонос М. С.	
ЦИВІЛІЗАЦІЯ АРНОЛЬДА ТОЙНБІ	102
Харченко А. В.	
ЗАРОДЖЕННЯ «ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ»	104
Чистякова К. В.	
РОЛЬ АНГЛІЇ, ФРАНЦІЇ ТА США У ПРИДУШЕННІ ПОВСТАННЯ ТАЙПІНІВ У КИТАЇ	106

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА ЕТНОЛОГІЯ

Варський А.А.	
ФАХОВА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ХАРКІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ В 1930-1950 рр.....	109
Горенко Я.	
ВІД ІСТОРІЇ РОДИНИ – ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНИ	111
Григоренко А. О.	
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО МЕНТАЛІТЕТУ	112
Дуднік І.Д.	
ДОЗВІЛЛЯ ТА МІЖСОБИСТІСНІ ВІДНОСИНИ ВИХОВАНЦІВ КАДЕТСЬКИХ КОРПУСІВ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ В ХІХ – ПОЧ. ХХ СТ.	115

Отже, впродовж XIX ст. в Російській імперії сформувалась мережа військово-навчальних закладів – кадетські корпуси, де вихованців готували до служби в армії. Суворі дисципліна, великі фізичні навантаження залишалися головними реаліями в житті кадета. Проте, устами кадетських корпусів передбачали час на розваги, що мали підвищити інтелектуальний та тілесний розвиток майбутнього офіцера.

Список використаних джерел

1. Гребенкин А.Н. Негативные традиции воспитанников военных учебных заведений Российской империи в 1-й половине XIX века. *Via in tempore. История. Политология.* 2009. № 7 (62). С.130-135.
2. Корнійчук Ю.Г. Дорадянська система виховання у військових навчальних закладах як історико-педагогічна проблема. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка.* 2007. № 35. С.181-184.
3. Сборник воспоминаний бывших питомцев Петровского Полтавского кадетского корпуса, издаваемый Объединением в Париже по случаю сто-двадцати-пяти летия со дня основания Корпуса. 1840-1965. – Париж: [б.и., 1965]. – [4], 226 с.

Науковий керівник: к.і.н., доцент Соколова Н.Д.

Залеський Є.Р.

Національний університет фізичного виховання і спорту України

ІСТОРІЯ V ЛІТНІХ ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР НА СТОРІНКАХ ПЕРІОДИЧНОГО ВИДАННЯ «РУСЬКИЙ СПОРТ»

V літні Олімпійські ігри проходили із 5 травня до 27 липня 1912 р. в Стокгольмі. На той час Швеція вважалася розвиненою спортивною країною на відміну від Російської імперії. Однак, на початку XX ст. ситуація змінилась. Якщо до Першої світової війни серйозно до спортивних досягнень ніхто не ставився, то в рік 100-річчя Вітчизняної війни 1812 р. та напередодні 300-річчя династії Романових першим особам захотілося олімпійських перемог. На участь в Олімпіаді 1912 р. вплинули і російсько-фінські протиріччя кінця XIX ст.

З квітня 1912 р жваві дискусії велися навколо затвердження Статуту Російського олімпійського комітету (РОК), діяльність якого поширювалась на всю територію імперії, включаючи Велике князівство Фінляндське. Але в Фінляндії вже був створений свій національний олімпійський комітет (ФОК), чий учасник входив в МОК як самостійний і незалежний представник Великого князівства. Спільно з МОК була вироблена наступна форма участі фінських спортсменів в Олімпійських іграх: фінські делегати утворюють окрему команду, але в списках і програмах змагань будуть розміщені не за абеткою, а після російських учасників, утворюючи лише підрозділ одного загального розділу «Росія». У процесіях вони слідуєть за російськими делегатами, які йдуть з російським прапором, але їм буде надано право використовувати щит з назвою ««Finland» (німецькою) [2].

Спортивний рух початку XIX ст. висвітлював часопис «Руський спорт». За свідченням видання, підготовка спортсменів в Росії була на неналежному рівні. Олімпійський комітет країни навіть не мав інформації про кращих спортсменів та їх досягнення. Хоча російський спортивний рух на той час охоплював досить широкі верстви населення. Найбільшого поширення отримали гімнастика, футбол, лижний і ковзанярський спорт, фігурне катання, боротьба, легка атлетика, гребний спорт, підняття важких предметів.

Учасник V Олімпійських ігор Ф. Забелін зазначав: «Про те, що мені і моїм чотирьом товаришам по Петербурзькому гімнастичному товариству доведеться захищати спортивну честь Російської імперії на V Олімпійських іграх, ми дізналися тільки за місяць до початку Олімпіади. Я тоді працював ліпником у підрядника, а у свій вільний час займався спортом. Всі ми вважалися непоганими гімнастами, але чому обрали саме нас - це для мене так і залишилося таємницею: у Москві, Одесі, Харкові і самому Петербурзі були гімнасти сильніші за нас» [4].

Аналогічна ситуація була і в футболі. Футболіст В. Житарев згадував, що між Москвою та Петербургом напередодні Олімпіади почалися справжні «бої». Спортивні чиновники міст намагалися протягнути в команду якомога більше «своїх» гравців. Суперечки, що тривали

впродовж декількох місяців, ні до якого результату не привели. На чергових зборах ВФС 12 березня було прийнято «соломонове рішення» - не проводити окремих відбіркових матчів для створення загальноросійської футбольної команди, а організувати зустріч між збірними Москви і Санкт-Петербурга за право грати на Олімпійських іграх. Футболісти з периферії не бралися до уваги зовсім, хоча вони ні в чому не поступалися столичним.

В Іграх V Олімпіади 1912 р. в Стокгольмі в складі збірної команди Росії взяли участь лише два українських спортсмени - П.Заковорот та З. Купченко.

Урочисте відкриття ігор V Олімпіади відбулось на Королівському стадіоні в Стокгольмі 6 липня 1912 р. за участі шведського короля Густава V та засновника олімпійського руху П. де Кубертена в присутності 32 тис. глядачів. В іграх взяли участь 2407 спортсменів (серед них 48 жінок) з 28 країн. Вони змагались у 16 видах спорту. Російська делегація включала 178 (за іншими даними 181) спортсмена, фінська – 164 учасники.

«Чудово була поставлена технічна сторона: побудова стадіону, бігова доріжка, трибуни, місця для учасників, тунель під доріжкою з місць для учасників на полі, роздягальні для учасників – все це було зразково,» - зазначає Ф. Генніг [1, 8]. Водночас критиці піддається організаційна частина олімпіади: повільне запрошення учасників, постійне втручання суддів у змагання, незручні місця для глядачів і табло з результатами тощо.

Часопис докладно висвітлював хід спортивних змагань та аналізував підсумки олімпіади. В Стокгольмі спортсменів Російської імперії очікували суцільні розчарування. Могли завоювати медаль підпоручик К. фон Руммель в кінному спорті і московський велосипедист Борисов. 24-річний Руммель відмінно подолав усі перешкоди в конкурі, за винятком останнього - ями з водою, в яку впав. Кінь підім'яв під себе вершника, і підпоручик опинився в лікарні з п'ятьма зламаними ребрами. Шведський король Густав V, особисто спостерігав за змаганнями кіннотників, повелів відлити ще одну золоту медаль, яку нещасному вручили в лікарняній палаті.

Борисов в гонці на 320 км дві третини дистанції йшов другим, але влучив у якусь канаву і лежав там без тями, поки його не підібрав фермер. Російському весляру Г.-М. Куузіку шведи при транспортуванні розбили човен, змусивши його виступати на чужому з несправними веслами. Проте Куузік і на такому спорядженні зумів дійти до півфіналу. Спортсмен заявив протест, але на розбір скарги шведські судді навіть не з'явилися. Реальні шанси перемогти мав лише борець М. Клейн, який в півфінальному поєдинку, що тривав майже 12 годин і проходив в спеку, переміг чемпіона світу фіна Асікайнен. Але сил боротися зі шведом Юханссоном, майбутнім переможцем, у Клейна не залишилося. Дві медалі завоювали російські стрільки: срібну - команда дуельної стрільби з пістолета, бронзову - Х. Блау в стрільбі по швириках. Третє місце зайняла російська яхта «Галлія II» в класі 10 метрів з рульовим О. Вишнеградським.

Футбольна команда Росії, вибувши з основного турніру, у втішному матчі з Німеччиною програла з рахунком 0:16. До сих пір ця поразка є для російських футболістів найганебнішою, яку охрестили «Спортивною Цусімою». Журнал «Русский спорт» писав: «..Неприємно навіть описувати, такими були безсилимими російські футболісти. Наші кращі гравці просто не були помітні на полі. Повз них катали м'яч, водили по колу. Наш захист не міг наздогнати жодного форварда, і м'ячі сипалися один за іншим» [1,7].

Та найбільше приниження росіяни пережили на закритті ігор. Відряджений на ігри журналіст І. Ясинівський писав у книзі «Роман мого життя», що для російської команди була пошита форма військового зразка. Однак перед «ходом народів» росіянам несподівано заборонили одягати таку форму». Російським спортсменам довелося терміново шукати одяг. При цьому знайти хороші речі на велетнів-чоловіків виявилось непросто. Високий і м'язистий прапорносець М. Раєвський був змушений надіти куртку, що мала закороткий рукав. Інші йшли в різнокольорових смугастих куртках, представляючи собою дивне видовище. Зате фіни - члени збірної Росії - виглядали поруч з росіянами справжніми «соколами» - у них виявився запасний комплект форми.

Поруч з поручиком Раєвським йшла фінська дівчина, яка несла прапор спортивної команди фінів, на якому красувалися лев і латинське гасло «В здоровому тілі здоровий дух».

Коли прапороносці порівнялися з ложе шведського короля Густава V, генерал В. Воєйков наказав замінити фінський прапор на російський. В результаті Раєвський забрав у дівчини прапор фінських спортсменів і передав їй російський триколор. Дівчина потримала його кілька секунд, а потім кинула на землю.

В результаті V Літніх Олімпійських ігор Росія з чотирма медалями розділила з Австрією 15-16-е місця в неофіційному командному заліку, а жоден з російських олімпійців чемпіоном не став.

Аналізуючи результати Стокгольмських Літніх Олімпійських ігор «Руський спорт» зазначав: « V-а Олімпіада чи черговий міжнародний екзамен для кращих спортсменів усього світу виявився особливо складним для нас, малопідготовлених до такого випробування... Нам, російським спортсменам, необхідно показати хороший приклад всьому слов'янству і довести іноземцям на наступній Олімпіаді свою успішність в спорті, який являється показником стану фізичної культури даного народу. За вчителями не потрібно їхати в Америку, слід навчатися у наших фінів, про їх успіхи в спорті дізнався весь світ» [3, 7].

Отже, в Російській імперії після Олімпіади 1912 р. влада почала усвідомлювати цінність спортивних досягнень для міжнародного престижу країни. Для виявлення молодих талантів стали проводити Всеукраїнські олімпіади. Перша з них пройшла а в серпні 1913 р. у Києві.

Список використаних джерел

1. Геннинг Ф.В. Олимпийские игры в Стокгольме. Русский спорт. 1912. № 31, 32.
2. Новикова И. Н. Россия и участие Великого княжества Финляндского в олимпийском движении в начале XX в. Новейшая история России. 2018. Т. 8. № 1. С. 142–164.
3. Тарасов Н. V Олимпиада. Русский спорт. 1912. № 30.
4. Штейнбах, В. Л. Обратная сторона олимпийской медали (История Олимпийских игр в скандалах, провокациях, судейских ошибках и курьезах) / В. Л. Штейнбах. — Москва : Человек, Издательство «Спорт», 2015. — 496 с.

Науковий керівник: к.і.н., доцент Соколова Н.Д.

Іваницька М.В.

Національний університет фізичного виховання і спорту України

ДОЗВІЛЛЯ ВИХОВАНОК ІНСТИТУТІВ ШЛЯХЕТНИХ ДІВЧАТ У ХІХ СТ. (ЗА СПОГАДАМИ ІНСТИТУТОК)

Інститути шляхетних дівчат, як центр жіночої освіти в Російській імперії, почали з'являтися в другій половині XVIII ст. за наказом Катерини II. Задум передбачав формування «нової породи людей», облагородження жінок і їх майбутніх дітей, а відтак одухотворення всього суспільства імперії. Довгі роки чимало інститутів залишалися важливими осередками освіти жіноцтва та були зачинені чи реорганізовані лише в 1917-1918 рр. після революційних подій.

Порушуючи питання про дозвілля дівчат, варто підкреслити, що їхні розваги мали обмежений характер, адже випускниці насамперед повинні були стати для інших жінок прикладом освіченості і вихованості, тому інститутки нерідко діяли всупереч правилам, шукаючи бодай якихось пригод в стінах закритого навчального закладу. Залишаючись осторонь від зовнішнього світу і рідних на кілька років, дівчата ледь не забували свою сім'ю і безтурботне життя, що гарантувало певну ізоляцію від нещастя і «дурних прикладів». Діти, які ще не встигли зазнати значного впливу оточуючого світу, витісняли спогади про минуле життя новими правилами та знаннями, а начальницю обов'язково (до 1880-х рр.) називали «татам». Інститутки, позбавлені довготривалих контактів із зовнішнім світом, після випуску навіть не могли повноцінно підтримувати бесіду, вирізняючись наївністю і непристосованістю до життя, а деякі з них витратили немало років, перш ніж поборолі боязнь людей і навчилися отримувати насолоду від спілкування з ними.